

schen haard, als buiten de wereld wit is en de vroege donkerde de avonden lang maakt.

En overeenkomstig die sfeer is hun inhoud. Iets geheimzinnigs waast over de meeste verhalen, het boven-natuurlijke speelt in vrijwel alle de hoofdrol, een heel duidelijke toepassing ligt in alle besloten. De luisteraars genieten, maar krijgen tegelijk een les mee. En die les, omtoevord door de macht van het wonder, vindt gemakkelijken ingang.

Zoo is er de sproke, die de grootheid teekent van hem, die zijn leven wil offeren voor een belangrijke zaak; elders komen uit de winst van vriendelijke gelachten over een medemens, de zegen van zorg en arbeidzaamheid, de kracht der berusting, het doel van alle zwaarigheden en zogen, het roepingsbesef, de rijkdom van den deemoed, enz. En dat alles in verhalen van half-mythisch karakter, waar volksgeloof en volkstraditie eenvoudige-schoone draden doorheen weven.

Eigenaardig is daarbij de vermenging van bestanddeelen: de tooverformule staat er naast het Godswonder, de elfen treden er op naast de engelen, de predikant is er naast de troll. Juist die vermenging echter geeft de verhalen het karakter van sproken: ze doet ze naief zijn en bekoorlijk. „Het wonder“, „De Poppenjuffrouw“, „Prest-Jan en de trollen“ zijn als echte voorbeelden aan te halen en de vertaalter heeft de sproke-kleur weten te bewaren op lofwaaardige wijze.

Van die kleur hangt heel de indruk af. Het verhaal van Prest-Jan b.v., den predikant tegen wien de gemeene trollen hun boosaardige plannen smeden, zou zijn waarde geheel verliezen, als niet juist die trollen-streken, die immers in het volksgeloof zoo'n groote plaats innemen, de hoofdzaak vormden. En de sproke van den ouden baron Knut zou een zinloos verhaaltje zijn, als niet de griezeligheid van de heimelijk gevreesde spookerij er achter stond. In de sfeer van het midwinterleven langs de verre landwegen in de eenzaamheid van de donkere bosschen hooren die kleureffecten bij de realiteit.

Ik zei hierboven dat de godsdienstigheid van deze sproken aan den geest van het Christendom verwant is. God is de helper in den nood, de hoorder van het gebed, de beschikker van alle dingen, de kenner van de roerselen der ziel.

Maar deze christelijke trekken zijn aan den anderen kant ook weer door allerlei invloeden overwoerd. De tooverstaf en het tooverwoord doen ook het hunne aan de oplossing der dingen toe. De elf en de engel zijn wezens van gelijk karakter. Het wonder is een moreel hulpmiddel, dat de moeilijkheden wegneemt op boven-natuurlijke wijze. God is een verre grootheid, de opperste der onnawijsbare machten, enz.

Deze en soortgelijke vergoedingen doen ten slotte iedere positieve gedachte in deze sproken ontbreken. Ze zijn moraliteiten, maar zonder diepte, opwekkingen tot het goede, maar zonder dat het goede eenig hooger inhoudsbegrip heeft. De natuurbeooging en de zedelijke verheffing zijn grootheden van gelijken rang als de mystieke godsdienstigheid: de laatste is weinig meer dan kleur en sfeer.

Meer als typische literatuurvorm is dus deze bundel voor ons van betekenis dan als leetuurboek. Maar als proeve van zijn soort is hij heel goed, echt een voorbeeld van een bij uitstek Skandinavisch kunstgenre, dat in zijn eenvoud en eigenaardige localiteit aantrekkelijk is. Wie van sproken houdt, omdat ze de intimiteit van midwinteravonden verhoogen, die kan hier terecht.

C. T.

VRAGEN VAN GEESTELIJK EN ZEDELIIK LEVEN

De heiligmaking.

I.

Uit d. L. ontving ik twee vragen.

De eerste gaat over de heiligmaking; de tweede over de belijdenis van Christus als den eenigen en algenoegzamen Zaligmaker.

'k Beantwoord ze in de orde waarin ze gedaan werden.

Eerst dan die over de heiligmaking.

Inzender vraagt, waarvoor de heiligmaking eigenlijk te houden is: voor een werk Gods of voor een werk van den geloovige zelf. En hij verbindt daaraan dan nog enkele andere vragen, als: of, zoo de heiligmaking een werk Gods is, dit werk dan niet rusteloos en onafgebroken voortgaat tot het voltooid is, en of, zoo dat niet het geval is, God de Heere dan niet Zijn werk, zij 't ook slechts tijdelijk verloochent. — Zóó althans meen ik zijn bedoeling juist weer te geven.

Wat nu de eerste vraag betreft, is de heiligmaking, naar de Heilige Schrift, ongetwijfeld een werk, niet van den geloovige zelf, maar van God, die haar schonk in Christus en werkt door den Heiligen Geest.

Uit den overvloed van getuigenissen der Schrift, breng ik alleen de volgende onder vragers' aandacht.

Het is, naar Filipp. 2:13, God, die bij Zijn volk „werkt beide het willen en het werken, naar Zijn welbehagen“.

Het is God die „het goede werk dat Hij in de geloovigen begon, ook voleindigen zal tot op den dag van Jezus Christus“ (Filipp. 1:6).

Het is van God, dat de Apostel Paulus den Thesalonicensen toebidt (1 Thess. 3:13) dat Hij hunne harten moge versterken om onberispelijk te zijn in heiligmaking voor Hem, en (1 Thess. 5:23) dat de God des vredes zelf hen heilige geheel en al, en hun geheel oprechte geest en ziel en lichaam onberispelijk bewaard worde in de toekomst van onzen Heere Jezus Christus.

Deze enkele getuigenissen der Schrift zijn voldoende. Ze roepen van zelf tal van andere voor onze aandacht.

Trouwens, als we de heiligmaking maar recht verstaan: niet als een werk van dankbaarheid waarmee een verlorene door Christus, Gode iets zoekt te vergelden voor de hem bewezen genade (Remonstrantisch), maar als zelve begrepen in de verlossing door Christus, en bestaande in de voortgaande vernieuwing naar 't beeld Gods, die een aanvang nam met de wedergeboorte — is het ons aanstonds duidelijk, dat er hierin voor een eigen en zelfstandig werk van den geloovige geen oogenblik plaats is; dat de heiligmaking evenzeer als de wedergeboorte een genade-weldad Gods moet zijn.

spruit van het mensdom, tegenwoordig, naast elkaar, achter elkaar, schouder aan schouder, want op de groote aardbol is geen plaats te over om zulk een aanzienlijke menigte te bevatten als die van alle mannen en alle vrouwen die op deze wereld kwamen en die er zullen komen... Dat alles vormt een laag, een uitgestrektheid van menschen waarvan het oog de grenzen niet vermag te vallen. Er wordt geen grasspriet meer gezien, geen zandkorrel, geen sneeuwvlok... maar alleen een soort van bruinachtig en korrelig vloerkleed, dat daalt en zich voegt in de inzinking der valleien, zich bult en toespitst met de bergen, zich plooft, en, rijzend, zich spreidt, samengepakt en aanéenklevend als een onmetelijk visschenkuit“.

... Aan elkeen dier ternauwernood zichtbare bolletjes ontsnapt een ontzinde, verbijsterende schreeuw die ieder onophoudelijk herhaalt: „ik, ik, ik, ik!“ zonder aan iets anders te denken, zonder zich te storen aan zijn bureu, met hetzelfde onvermoeibare, ongebreidelde roepen, in alle geleerden, op alle rangen, zoover en zoo diep als deze rosse massa van wemend leven zich uitstrekt, „ik, ik, ik, ik“. Merkwaardig woord, en dat alleen maar mogelijk is gemaakt doordat het in elk dier kleine korrels de echo is van iets oneindigs, de onpeilbare identiteit zonder welke geen enkele dezer monden zich zou kunnen openen.

... En ziehier, in de mateloze hemel waarin de werelden wintelen, ziehier, voor onze oogen de groete aardbol, voortgestuwd door de machtige voet van den Aartsengel, draaiend, dompelend in de eindeloze ruimten, neerstortend langs de wegen van de afgrond, terwijl een stem, een geluid, een geschal van onberekenbare draagwijdte, losbreekt uit zijn flanken: een éénig „Ik!“ dat, loskomend in de ruimte, geen grenzen ontmoet in

Deze weldaad heeft God, als alle zaligmakende weldaden, niet minder dan de rechtvaardigmaking. Zijn volk geschonken in Christus.

Christus is hun van God geworden, niet alleen tot wijsheid en rechtvaardigheid, maar ook en evenzoo tot heiligmaking (1 Cor. 1:30).

In Christus Jezus zijn ze, als Gods maaksel, geschapen tot goede werken, welke God voorbereid heeft (Ef. 2:10).

Ze heeten altoos weer „geheiliden in Christus Jezus“.

In Christus Jezus kunnen Heere zijn ze „der zonde dood en Gode levende“ (Rom. 6:11).

Christus is de ware wijnstok, uit wien alleen ze vrucht kunnen dragen, en zonder wien ze niets kunnen doen (Joh. 15).

De weg, waarin deze weldaad hun toekomt is dezelfde als die waarin ze alle andere deelachtig worden: Het is die van hun mystieke eenheid met Christus. Ze zijn in Christus (Joh. 15, 2 Cor. 5:17), ranken van den waren wijnstok (Joh. 15), leden van Zijn geestelijk lichaam (Ef. 4). En deze vereeniging komt tot stand door 't geloof (Ef. 3:17).

En dezelfde Geest die dit geloof werkt, en dóór 't geloof hun geestelijke eenheid met Christus tot stand brengt, eigent hun uit de volheid van Christus, met alle andere heilsweldaden, ook de weldaad der heiligmaking toe.

Evenals ze door Hem in den naam des Heeren Jezus gerechvaardigd zijn, zijn ze ook door Hem afgewassen en geheilid (1 Cor. 6:11) — Ze leven door den Geest (Gal. 5:25). Ze zijn uitverkoren, naar de voorkennis Gods des Vaders, in de heiligmaking des Geestes (1 Petr. 1:2; en 2 Thess. 2:13). De Heilige Geest is de Geest der heiligmaking (Rom. 8:14).

Uit al deze Schriftuurplaatsen is het wel duidelijk, dat de heiligmaking geen werk is van ons, maar een werk Gods, in Christus, door den Heiligen Geest.

Dat is de heiligmaking naar haar passieve zijde, d.w.z. naar die zijde, waarbij de geloovige passief is, waarbij hij lijdelijk is: het voorwerp van een werk Gods, dat hij ondergaat, dat in Hem wordt gewrocht.

Doch naar zijn aard en bestemming gaat dit werk daarin niet op, komt het daarin niet tot zijn einde. Het zet zich door, en het loopt uit in de activiteit van hem die aldus geheilid wordt. Gelijk onze belijdenis in Hfdst. 3 en 4, Art. 12 van de Dordsche Leerregelen het zoo juist en schoon zegt: dat bij alle degene in wie God op deze wonderbaarlijke wijze werkt, de wil, zijnde nu vernieuwd en van God bewogen, ook zelf werkt.

En het is naar deze actieve zijde, dat de Schrift van de heiligmaking spreekt, in tal van uitspraken, die op min-kundigen wel den indruk maken, als schreven ze de heiligmaking aan den geloovige zelve toe.

Zóó: in de vermaning van Christus aan de Zijnen, dat ze veel vrucht zullen dragen, en van de Apostelen aan de Christenen, aan wie ze schrijven, dat ze de heiligmaking zullen najagen (Hebr. 12:14), dat ze den ouden mensch zullen afleggen en den nieuwen mensch zullen aandoen, (Ef. 4:24), dat ze hun heiligmaking zullen voleindigen, en zooveel meer.

Doch het is duidelijk, dat daarmee de heiligmaking even weinig tot ons werk wordt gemaakt,

het gebied der werelden; een „Ik“ dat het heelal vervult! En dat eenige „Ik“ dat de som is van al die ik-jes, uitgeroepen door alle menschen, is, in de Oneindige ruimte, niet anders dan het beeld en de gelijkenis van het al-een-ig Goddelijke Ik.

Toen kwam er een langdurige stilte. — En dat groote, alles-omvattende Ik, hernam na verloop van tijd M. de Mauvert, is daar alle keeren dat hij „ik“ zegt, het oneindige „Ik“ dat hij in u moet beseffen en zonder verslappung of respijt moet aanschouwen... En wat met de vlinder gebeurd is, geeft u de zekerheid, mijn zeer geliefde vriendin, dat hij weldra verlost zult zijn van uw bleek en somber ledig.

De zelfde stilte kwam weer terug. Zij keek hem na door de zaal heen. Zij zag ons na elkander aan, met vragende en onrustige blik.

— Dat hadt je me nooit gezegd, fluisterde ze. Men voelde, dat zij bijna bedeesd geworden was.

— En dan, wat moet ik dan dóén?... Wat noem je: zijn ik aanschouwen?... Wat beteekent dat?

— Degene die kwaadsprekt van zijn broeder en die daarin geniet, aanschouwt zijn ik, antwoordde hij. Degene die een heftige aard heeft, en de oogen niet onmiddellijk afwendt van de beeltenis der gebaren van zijn demon, beschouwt zijn ik. Degene, die in zijn hart het zot geklap der ijdelheid hoort, en zich niet haast, een groot laken te werpen op al de spiegels van zijn huis, aanschouwt z'n eigen ik. Als men een scherp woord heeft gebezigd tegen iemand en men naderhand geniet van z'n overwinning, dan aanschouwt men z'n ik, maakt men deel uit van die ontelbare menigte; men roept „ik, ik, ik, ik“. Zijn blik slaan op al wat ons wedervaart, op onze teergevoeligheid, op onze wrok, op onze vrees, op onze zwakheid, op wat men z'n droomen noemt, wat men z'n vernuft noemt, dat is het aanschouwen van

als het ge-
werk en
kracht van
gewrocht

Hier is

eenzelfde

kenden we

eigen wer

Hier een

onszelven,

vrucht aan

zo of van

is van der

de tak is

Het wat

boek zelve

voor een

Zóó en

verhouding

sieven e

Zoo doe

zich-zelfen

zijn ranke

doet het d

vernaant

zaligheid i

die in U

naar Zijn

Doch hic

vragen op,

Het ant

welzijn, te

B.

POPULAIR-WETEN- SCHAPPELIJKE SCHETSEN

Het antwoord uit den Hemel.

(La réponse du Seigneur.)

IV.

In het schemerdonker, in nadenken verzonken, ging hij van het eene eind der zaal tot het andere, telkens tusschen de groote zilveren bloemendragers door, die de tafel nog sierden, tot aan de balcondeur, waar zijn zwijgende silhouet zich zwart afteekende op de bloemen van de tuin waarin het nog licht was.

Eensklaps kwam hij tot ons terug, bleef staan en zei deze onverwachte woorden:

— God, dat is Ik.

— Wel, nu wordt het pas mooi!... Hoe! God is dat jou?

— Ja, God, dat is Ik!... Maar het Ik waarover ik spreek is niet het ik dat u veronderstelt. Het is een gansch verschillend Ik, en waarvan ik zal pogen een vizioen te geven voor uw blik. Maar, om ons dat vizioen te verschaffen, moeten wij ons een groot gebeuren, een avontuur indenken; en dat avontuur is zóó: Wij stellen ons onze aardbol voor zooals zij in haar levende eenheid zich voordoe aan onze gedachten, met hare talloze landen. We gaan de aarde in hare ontzagelijkheid met één blik omvatten, en, in onze verbeelding, samenroepen alle menschenrassen die er zijn geweest, die er zijn en die er zullen zijn: de blanke rassen, het zwarte, het gele; in die rassen alle geslachten, en in die geslachten alle individuen. Aldus zijn allen, vanaf Adam, tot de allerlaatste

zaligmakende
vaardigmaking
us.
den, niet alleen
maar ook en
1:30).
Gods maaksel,
God voorbereid
den in Christus
re zijn ze „der
om. 6:11).
uit wien alleen
er wien ze niets
hun toekomst is
idere deelachtig
ystieke eenheid
(Joh. 15, 2 Cor.
nstok (Joh. 15),
Ef. 4). En deze
geloof (Ef. 3:17).
werkt, en dóór
het Christus tot
heid van Chris-
ook de weldaad
am des Heeren
ook door Hem
r. 6:11) — Ze
Ze zijn uitver-
des Vaders, in
etr. 1:2; en 2
s de Geest der
het wel duide-
rk is van ons
ristus, door
aar passieve
ij de geloovige
het voorwerp
aat, dat in Hem
anning gaat dit
daarin niet tot
u het loopt uit
aldus geheiligd
Hfdst. 3 en 4.
egelen het zoo
degene in wie
werkt, de wil,
bewogen, ook
dat de Schrift
van uitspraken,
indruk maken,
n den geloovige
ristus aan de
dragen, en van
n, aan wie ze
zullen wijagen
mensch zullen
zullen aandoen,
ing zullen vol-
mee de heilig-
wordt gemaakt,
dat het heelal
de som is van
e menschen, is
s dan het beeld
Goddelijke Ik
tille.
ide Ik, hernaam
rt, is daar alle
ndige „Ik“ dat
verslapping of
wat met de
heid, mijn zeer
verloft zult zijn
ig.
een. Zij zag ons
onrustige blik-
l, fluisterde ze
geworden was:
?... Wat noem
beteekent dat?
zijn broeder en
Ik, antwoordde
l heeft, en de
an de beeltenis
houwt zijn ik-
klap der ijdel-
groot laken te
zijn huis, aan-
scherp woord
nen naderhand
inschouwt men
die ontelbare
Zijn blik slaan
te teergevoelig-
op onze zwak-
hemt, wat men
schouwen van

als het geloof in een kind Gods ophoudt een
werk en een gave Gods te zijn, zodra het, uit
kracht van de genade des geloofs die in hem
gewrocht werd, zelf gelooven gaat.

Hier is geen deeling of scheiding. Hier is het
éénzelfde genade, die eerst passief in Gods ge-
kenden wordt gewerkt en daarna actief in hun
eigen werkzaamheid openbaar wordt.

Hier een of... of te zotten: of van God, of van
onszelve, zou even ongezonnd zijn, als van de
vrucht aan den tak van een boom te zeggen, dat
ze of van den boom of van de tak moet zijn. Ze
is van den boom omdat ze van de tak is, want
de tak is van den boom.

Het water in de beek is uit de bron, omdat de
beek zelve uit de bron is. Er is hier geen plaats
voor een of uit de eene, of uit de andere.

Zóó en niet anders teekent ons de Schrift de
verhouding tusschen de heiligmaking in pas-
sieven en de heiligmaking in actieven zin.

Zoo doet het de Heere Jezus Christus, als Hij
zich-zelf den wijnstok noemt, en de geloovigen
zijn ranken, die vrucht dragen uit Hem. En zóó
doet het de Apostel Paulus, als hij de Filippensen
vermaant (hfdst. 2:12 en 13) „Werkt uws zelfs
zaligheid met vreeze en beven, want het is God
die in U werkt beide het willen en het werken,
naar Zijn welbehagen“.

Doch hier juist drongen zich nu aan inzender de
vragen op, die hij in tweede instantie deed.

Het antwoord dáárop tracht ik, bij leven en
welzijn, te geven in het volgende nummer.

B.

F.

III ZIELKUNDE III

Christologie en Anthropologie.

I

In den strijd der kerk om de formuleering van
de waarheid Gods heeft de leer omtrent den per-
soon van Christus in het algemeen gesproken meer
de aandacht gehad dan de leer omtrent het wezen
van de menselijke persoonlijkheid.

Dit is zeer wel te verklaren uit de omstandig-
heid, dat vooral in de eerste eeuwen van de
christelijke kerk de vraag, wie Christus was en
hoe wij ten opzichte van de organisatie van Zijn
persoon juist in verband met Zijn twee naturen
de waarheid tot uitdrukking hebben te brengen,
de aandacht had niet alleen van de kerk, maar
ook van hen die de kerk bestreden.

Waar nu de formuleering van den geloofsinhoud
dikwijls ten nauwste samenhangt met dwalingen
die verkondigd worden, was in de eerste eeuwen
van haar bestaan de kerk al spoedig gewikkeld
in den z.g. Christologischen strijd.

Als resultaat van dezen strijd beleed de kerk,
dat de twee naturen van Christus „ongedeeld en
ongescheiden, onvermengd en onveranderd“ waren.
Tegelijk werd er de nadruk op gelegd, dat deze
vereniging van de twee naturen van Christus een
vereniging is, die persoonlijk is. In den eenen
Persoon des Zoons zijn deze twee naturen met

zijn Ik. Wee den onzinnigen mensch, die de loop
zijner eigen gedachten volgt en niets ziet van
wat daarbuiten ligt. Want, terwijl hij aanschouwt
wat hij „zichzelf“ noemt, is hij verhinderd op den
onverderfelijken Al-eene te zien, in wien alleen het
Leven is, het Leven en de Kracht, de Kracht en de
Eeuwigheid. Narcis heeft zich doodgekeken op
zijn eigen beeltenis, die hij in de waterspiegel
ontwaarde.

— Denk je dat het waar is, wat hij daar zegt,
fluisterde ze, onder de indruk, terwijl ze zich
nogmaals naar mijn schaduw overboog.

Ik knikte dat het de pure Waarheid was.

— En dat groote Ik aanschouwen, vroeg ze in
nog zachter fluistering.

Hij antwoordde haar:

— Schrijf op een marmeren wand alle deugden
die gij kent. Maak er een lange en dichte lijst van:
Goedheid, Schoonheid, Wijsheid, Liefde, Barm-
hartigheid, Teederheid, Macht, Verhevenheid en
zoo voort, tot in het oneindige, want de deugden
zijn ontalrijk. En, als gij dat gedaan hebt, aanzie
dan in uzelf de Deugd van al deze deugden, tot-
dat in het hoogtepunt van uw gedachten gij een
flonkerend firmament ziet opengaan, waarbij het
sterrengeveel slechts is een gelaat zonder God.
Als gij dat doet, zal het gesternte zich in uw hart
weerspiegelen en in uw glimlach herboren
worden.

— Maar wat je daar zegt is alles even prachtig,
riep de oude koningin uit. Het is mooi als een
spreekje. Je moest een mooi verhaal schrijven,
dat op de feestdagen ik kan voorlezen aan de
dorpskinderen als ze me bloemen komen brengen.

— Ja, Liesbeth, daar zijn zeker mooie dingen te
vertellen... Daar is de geschiedenis van de water-
driepel, omdat hij nooit gezegd heeft: „Ik,
ik, ik“, maar altijd: „Oceaan, oceaan“, nooit, zoo-

elkander vereenigd. Zoo belijden wij dan ook in
onzen Catechismus, dat ook na de hemelvaart de
twee naturen van Christus niet van elkander wor-
den gescheiden, en dat, hoewel de goddelijke na-
tuur alomtegenwoordig is, de menselijke natuur
persoonlijk met haar vereenigd blijft.

Er werd echter eveneens de nadruk op gelegd,
dat Christus slechts één „Ik“ had. Dit „Ik“ van
Christus was een Goddelijk „Ik“.

De kerk beleed in verband daarmee dan ook,
dat Christus een onpersoonlijke mensche-
lijke natuur nad aangenomen.

De tot hertoe genoemde formuleeringen aan-
vaardden wij gaarne en ze dienen ons mede tot
uitgangspunt voor onze beschouwingen.

* * *

Willen wij dus nu echter zien, welke begrippen
door de uitdrukking „onpersoonlijke menselijke
natuur“ worden omschreven en slaan wij daarvoor
het hoofdstuk over den mensch op, dan doet
zich het eigenaardige verschijnsel voor, dat in
den Locus de Homine (het hoofdstuk waar het gaat
over den mensch) dit beelde begrip „onpersoonlijke
menselijke natuur“ betrekkelijk weinig aandacht
gegeven is.

Daarnaast erkent echter ieder Christen weer,
dat Christus ons in alles gelijk is geworden, uit-
genomen de zonde.

Met handhaving van de belijdenis, dat Christus
aannam de onpersoonlijke menselijke
natuur, belijden wij toch, ook in onzen Cate-
chismus, dat Christus de waarachtige men-
schelijke natuur heeft aangenomen.

Deze natuur, die Christus aannam, is één en
dezelfde, wanneer zij de waarachtige menselijke
natuur wordt genoemd, én wanneer zij de on-
persoonlijke menselijke natuur wordt genoemd.

In Christus mocht niets aan de menselijke
natuur ontbreken. Dan zou Hij geen waarachtig
mensch geweest zijn.

Toch nam Hij een onpersoonlijke menselijke
natuur aan.

Hieruit volgt naar ik meen met onbetwistbare
zekerheid, dat wanneer Christus de onpersoonlijke
menselijke natuur aanneemt Hij de waarachtige
menselijke natuur aanneemt. Met andere woor-
den: de waarachtige menselijke mensche-
lijke natuur en de onpersoonlijke mensche-
lijke natuur zijn één en dezelfde.

Maar daaruit volgt dan weer, dat wij allen een
onpersoonlijke menselijke natuur hebben, en dat
dus de persoon, het „ik“, niet tot de natuur
des menschen behoort.

Wanneer dit „ik“ tot de natuur des menschen
zou behooren, zou het er ook bij Christus toe
moeten behooren, indien Christus de waarachtige
menselijke natuur aannam.

Maar het „Ik“ van Christus was een Goddelijk
„Ik“ en geen menselijk „ik“ en Zijn natuur
was een onpersoonlijke menselijke natuur.

Dus kan het niet anders, of het menselijk
„ik“, dat in Christus niet aanwezig was, behoort
niet tot de menselijke natuur zelve.

Het menselijk „ik“ is dus geen deel of onder-
deel of wat dan ook van die menselijke natuur;
maar de menselijke natuur is krachtens haar
wezen, krachtens haar aard compleet, indien zij
onpersoonlijk is.

* * *

lang de wereld wereld is, niet één enkele maal te
midden van de ergste stormen, tornados, de razer-
nijen en de ontzettingen van golven en baren, niet
één enkele maal, zeg ik, één enkele verkeerde be-
weging maakt. Daar is de geschiedenis van de
zonnestraal, die zich nooit heeft vrijgemaakt van
zijn lichtbron en die, omdat hij nooit heeft opge-
houden te roepen: „Zon, zon“, ook geen enkele
maal tekort is geschoten in zijn lichtende zen-
ding...

De oude burchvrouw liet geen enkele opmer-
king meer hooren, maar in het donker waarin ze
verscholen was, waar men niets onderscheidde
dan de zwarte massa die zij vormde, raadde ik
dat ze diep zuchtte en nadacht.

Hij liep nog steeds heen en weer en zei niets
meer.

— Dus, fluisterde ze me eindelijk toe, dan zul
jij in de wereld de zendeling zijn van die groote
gedachte?

M. de Mauvert bleef in eens staan, alsof hij
beangst was voor wat ik antwoorden zou.

— Ja, mevrouw, antwoordde ik: Dat heb ik
beloofd aan M. de Mauvert.

— Zool heb je het beloofd?... Goed!

Hij begon zijn wandeling weer.

— Dus je bent overtuigd?

Hij bleef weer staan.

— Ja, mevrouw.

— Zooveel te beter... Want zie je... Beloven!

... Pas op... Je moet een trouwe schildknaap
zijn!... Je ziet er niet uit als een praatjesmaker.

Maar pas op... De jeugd is soms... hoe moet
ik het zeggen om je niet te beleedigen... Maar,
de ene vlinder jaagt dikwijls de andere weg,
begrijp je?

— Ja, mevrouw.

— Ik zie je best aan voor een vriendelijke

Hiermede is natuurlijk nog niet gezegd, dat die
menselijke natuur zonder dat een „ik“ erbij
komt of er in georganiseerd wordt nog op andere
wijze optreedt of in de realiteit bestaat. Immers
in Christus bestaat ook de menselijke natuur
in den samenhang met Zijn „Ik“. Zoo is het nu
ook met den menselijken individu: hij is niet
uitdrukking van menselijke natuur zonder meer,
maar de menselijke natuur komt in hem slechts
tot verschijningsvorm in samenhang met een „ik“.

Maar dit „ik“ kan, zooals wij zagen, niet be-
hooren tot zijn natuur in dien zin, dat het wezen-
lijk van die natuur deel uitmaakt.

Dit „ik“ moet dus op een of andere wijze bij die
natuur bijkomen. Dit „ik“ moet van elders op-
treeden. Voorloopig spreken wij ons er nog niet
over uit, vanwaar het komt. Daarover handelen
we later. Wij willen hier slechts vaststellen, dat
het „ik“ van den mensch weliswaar noodig is
om in een bepaald individu de menselijke natuur
gestalte te geven, maar dat het intusschen
niet tot die menselijke natuur zelve
behoort.

Deze conclusie willen wij voorloopig vastleggen.

* * *

Wanneer wij nu op grond van deze conclusie
straks verder gaan bouwen, moeten wij eerst er
nog met nadruk op wijzen, dat bij deze opvatting
tot dusver niets anders gedaan werd dan datgene,
wat de geloofsleer der Christelijke kerk en de
Gereformeerde dogmatiek steeds naar voren bracht,
onderstrepen.

De leer omtrent het eene „Ik“ van Christus,
hetwelk een Goddelijk „Ik“ was, behoort weliswaar
tot de minder bekende gedeelten van de dogmatiek,
maar deze leer is te allen tijde door de Christelijke
kerk gehandhaafd. Nog kort geleden schreef Dr
H. H. Kuiper in „De Heraut“: „Ernstig be-
zwaar heb ik daarentegen, wanneer... (men) bij
de behandeling van den Christologischen strijd en
de beslissing daarover door de oecumenische con-
cilies genomen, critiek oefent op de leer, dat
Christus een onpersoonlijke menselijke natuur
heeft aangenomen en met een beroep op Augus-
tinus, dat mij echter onjuist schijnt, leert, dat
in Christus na zijne menswording niet alleen
twee zielen waren, maar ook twee hypothesen,
twee „ikken“, dus een Goddelijke ik en een men-
schelijke ik... De vleeschwording des Woords is
zeker een mysterie, dat we nooit volkomen door-
gronden kunnen en al de termen, die men hiervoor
gebruikt, hebben slechts relatieve waarde, zooals
Calvijn terecht opmerkt. Maar al geef ik dit gaarne
toe, ik meen toch, dat onze Gereformeerde theo-
logen, die steeds aan de eenigheid des persoons
in den Middelaar hebben vastgehouden en daarom
van geen twee ikken of personen in den Middelaar
weten wilden, hierin zuiverder lijn hebben ge-
trokken dan... (men) dit doet“.

Prof. Kuiper (voor wiens herstel uit ernstige
ziekte we innig dankbaar zijn) sluit zich hier ge-
heel aan bij datgene wat ook door andere dog-
matici is uitgesproken. Zoo schreef Bavinck in
zijn Geref. Dogmatiek III² blz. 332:

„Krachtens dezen haar geheel eigen aard, is de
vereniging niet anders te denken, dan als eene
vereniging van den persoon des Zoons met eene
onpersoonlijke menselijke natuur. Indien toch

jongen, maar ik zeg je: daar bij je, is een mensch
die geleden heeft als een martelaar... en dien God
nu beloonen wil... Dus, je moet goed beseffen,
dat je hier bent in een van die omstandigheden
die je slechts met de oogen van het diepste respect
aanschouwen moogt... Dat is de strofe die ik
nog bij het gedicht voeg... begrijp je... vent?

M. de Mauvert liep nu niet meer. Men zag en
hoorde hem niet meer. Zoo doorkruisten we de
stille tot aan de uiterste grens van deze plechtige
avondstond. Eindelijk trok de koningin aan het
schellekoord om licht. Op het oogenblik waarop
de brandende kaarsen werden binnengebracht en
het duister week, meende ik bij een flits die ik in
haar blik opmerkte, dat zij haar ondeugende de-
mon een nieuwe poets zou laten spelen, maar daar
was niets van aan; die flits was niet anders
dan een flikkering van het licht, en vertoonde zich
niet meer, ook niet tijdens het wisselen van de
nachtgroet, die wij elkander plechtig brachten.

* * *

Ik heb, naar mijn gewoonte, bij het bespreken
van dit boek ruimschoots het woord gelaten aan
den schrijver. Na de uitvoerige citaten, die ik
gegeven heb, acht ik verder commentaar, nabes-
trachting, of uitweiding overbodig. Alleen heb ik
behoefte nog te zeggen dat het afscheid van den
jongen student wiens vacantie voorbij is en die
naar huis terug moet, een van de aandoenlijkste
bladzijden van het boek vormt.

Het komt mij voor dat, waar in de beide laatste
afdeelingen van het feuilleton mijn rol zoo veel
bescheidener is geweest dan die van den schrijver,
deze alle recht heeft op de onderteekening van de
kolommen, die aan zijn wondermooi boek ge-
wijd zijn:

ALPHONSE DE CHATEAUBRIANT.